

Nr 286.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens yrkeshem samt skol- och yrkeshem m. fl.; given Stockholms slott den 15 maj 1942.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 15 maj 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller:

Med skrivelse den 16 september 1941 överlämnade socialstyrelsen en framställning rörande anslag för utförande av vissa byggnadsarbeten m. m. å det för vård av själsligt abnorma manliga skyddshemselever inrättade Lövstahemmet. I den överlämnade framställningen hade kostnaderna för ändamålet uppskattats till 280,000 kronor.

I årets statsverksproposition har, med anledning härav, Kungl. Maj:t på min hemställan under femte huvudtiteln, punkten 86, föreslagit riksdagen att,

Bihang till riksdagens protokoll 1942. 1 saml. Nr 286.

i avbidan på särskild proposition i ämnet, till vissa byggnadsarbeten vid statens yrkeshem samt skol- och yrkeshem m. fl. för budgetåret 1942/43 beräkna ett reservationsanslag av 260,000 kronor.

Jag anhåller nu att till fortsatt behandling få upptaga denna anslagsfråga. I samband därmed vill jag även behandla en senare uppkommen fråga om anvisande av medel för utförande av vissa byggnadsarbeten vid yrkeshemmet Ljungaskog.

Lövstahemmet.

Lövstahemmet är ett kombinerat skol- och arbetshem avsett för omkring 25 skolhemselever och omkring 35 arbetshemselever.

Eleverna inom skolhemmet äro förlagda i 4 smärre paviljonger. Till skolhemmet hör vidare en skolbyggnad, som bland annat inrymmer två mindre skolsalar.

Arbetshemmet är avsett för elever över skolåldern. Eleverna därstädes äro fördelade på två byggnader, nämligen en större byggnad med 25 platser och en observations- och intagningsavdelning med 10 platser.

I en till socialstyrelsen ingiven skrift har *skyddshemsstyrelsen* gjort framställning om anvisande av medel för viss utbyggnad av hemmet.

Skyddshemsstyrelsen framhåller till en början, att det nuvarande platsantalet vid hemmet är alldeles otillräckligt. Härom uttalar sig styrelsen närmare på följande sätt.

Lövstahemmet hade alltsedan november månad 1940 varit ständigt överbelagt. Platsbristen hade — särskilt beträffande de yngre eleverna — medfört en allt längre väntan på intagning. Exspektanstiden hade stundom uppgått till ej mindre än sju månader. Detta vore mången gång ödesdigert, enär värdet av samhällets åtgärder äventyrades, om dessa ej snabbt komme till stånd.

När det gällde de äldre eleverna, hade förhållandet mellan efterfrågan och tillgång på vårdplatser i viss mån balanserats genom att man utskrivit eleverna tidigare än som rätteligen bort ske. Detta vore emellertid olämpligt ur uppfostringssynpunkt.

Då Lövstahemmet ständigt vore överbelagt, saknades där den platsreserv, som erfordrades dels för att kunna återtaga villkorligt utskrivna eller utackorderade elever, dels för att kunna mottaga elever, som av en eller annan anledning behövde överflyttas till hemmet från annat skyddshem.

Under första halvåret 1942 hade utskrivits 33 elever. Om man räknade med en utskrivningsfrekvens av närmare 70 elever per år, komme medelvårdtiden per elev att understiga ett år. Vårdtiden för flertalet elever komme emellertid att ligga avsevärt lägre, då hemmet på grund av klienteletts beskaffenhet måste räkna med visst antal elever, som vore i behov av långvarig vård. På grund av platsbristen måste alltså Lövstahemmet — trots att hemmet vore avsett för de mest svårfostrade skyddshemseleverna — räkna med en avsevärt kortare medelvårdtid än de övriga skyddshemmen.

För avhjälpande av den rådande platsbristen framlägger skyddshemsstyrelsen ett förslag till utvidgning av hemmet omfattande såväl skolhemsavdelningen som arbetshemsavdelningen.

Beträffande skolhemsavdelningen anför styrelsen följande.

Skolhemmets elever vore inrymda i 4 fristående paviljonger med plats för 7 elever i varje paviljong. Med detta system hade man kunnat uppnå en effektiv individuell behandling. Skolhemsavdelningen torde böra utbyggas med ytterligare en paviljong av samma storlek och typ som de dittillsvarande. Elevantalet skulle då komma att stiga från 28 till 35.

Därest elevantalet på detta sätt ökades, måste skolbyggnaden, som för närvarande endast inrymde två mindre skolsalar, tillbyggas med en större skolsal. Därigenom skulle vinnas, att eleverna åtminstone i vissa ämnen skulle kunna fördelas på tre avdelningar. Som jämförelse kunde nämnas att Stockholms stads observationsklasser, som hade ett i viss mån likartat klientel, hade högst 10 elever i varje avdelning.

I samband med tillbyggnaden av skolhuset borde bostad därstädes beredas åt lärarinnan, tillika biträdande husmoder, vid skolhemsavdelningen, som för närvarande bodde å arbetshemmet nära en kilometer från sin arbetsplats.

Med avseende å arbetshemsavdelningen framhåller styrelsen, att det vore nödvändigt ej blott att åstadkomma ett ökat antal vårdplatser utan ock att skapa bättre differentieringsmöjligheter. Därför borde uppföras en sluten paviljong med 12 vårdplatser och en öppen paviljong med 8 vårdplatser. Den slutna paviljongen, som borde förses med fullständiga säkerhetsanordningar, skulle avses för de farligaste eleverna och för dem, som av någon anledning en tid borde effektivt skiljas från de övriga. Den öppna paviljongen, som kunde göras mycket enkel, skulle vara avsedd att tjäna som bostad för de elever, som snart skulle utskrivas.

Styrelsen beräknar att med den föreslagna utbyggnaden av Lövstahemmet skulle följa behov av personalökning. I fråga om skolhemmet skulle erfordras 1 vårdarinna i lönegrad A 8 och 1 biträde, men åtminstone tillsvidare icke någon ny lärarkraft. Vid avdelningen för de äldre eleverna skulle behöva nyanställas 1 uppsyningsman i lönegraden A 12 och 2 skötare i lönegraden A 6.

Enligt styrelsens mening borde för de nya befattningshavarna uppföras tre bostadshus om två rum och kök av den typ, som redan förekommer vid hemmet.

Styrelsen har överlämnat av arkitekten B. Jonson utarbetade ritningar och kostnadsberäkningar beträffande de byggnadsarbeten, som enligt styrelsens förslag skulle erfordras.

Byggnadskostnaderna hava beräknats på följande sätt.

	Kronor
En paviljong för skolhemmet	48,100
Tillbyggnad av skolhuset	22,500
En sluten avdelning för arbetshemmet	68,600
En öppen » » »	21,600
Tre bostadshus för befattningshavare	52,350
Utvändiga vatten- och avloppsledningar, vägar och planeringsarbeten samt stängsel	26,850
Arvodet, administration och oförutsett	20,000
Summa kronor	260,000

Utgifterna för inventarier till de ifrågavarande byggnaderna har skyddshemsstyrelsen uppskattat till 20,000 kronor.

Skyddshemsstyrelsen har därför hemställt, att för utvidgning av Lövstahemmet måtte anvisas sammanlagt 280,000 kronor.

Socialstyrelsen, som med förenämnda skrivelse den 16 september 1941 överlämnat skyddshemsstyrelsens framställning med därtill hörande handlingar, vitsordar till en början, att allvarliga olägenheter uppstått såväl på grund av svårigheterna att vid Lövstahemmet bereda eleverna plats inom rimlig tid efter beslut om intagning som på grund av de otillräckliga möjligheterna därstädes till differentiering av de intagna.

Angående behovet av en utbyggnad av hemmet uttalar sig *socialstyrelsen* vidare på följande sätt.

Vårdtiden för manliga elever utan särskilda abnormiteter hade på sin tid av skyddshemssakkunniga beräknats till omkring 3 år för skolbarn och till 2 år för äldre. Trots att klientelet vid Lövsta vore svårare att påverka, skulle, sedan hemmet en gång fullt belagts, nyintagning normalt kunna ske endast av omkring 10 skolhemselever och 15 arbetshemselever. Överbeläggning hade redan tillgripits. Även om densamma bleve allt mera omfattande och permanent, komme det med nuvarande platstillgång icke att bliva möjligt för anstalten att framdeles effektivt betjäna skyddshemmen och barnavårdsnämnderna. Genom överbeläggningen försämrades dessutom otvivelaktigt vården av de intagna. Den snabba utskrivning av arbetshemselever, som av skyddshemmets styrelse praktiserats, syntes icke kunna fortsätta i samma omfattning som hittills. Bland de dittills utskrivna vore nämligen åtskilliga, som överförts från det nedlagda skyddshemmet Hall, där de åtnjutit tämligen lång vårdtid. För de elever, som nu funnes å Lövsta, kunde skyddshemsvistelsen icke i så hög grad förkortas. Hänsyn måste även tagas till att klientelet opålitlighet komme att orsaka stor återtagningsfrekvens. — Det länge kända behovet av att från yrkeshem och skolhem kunna förflytta elever, vilkas uppföranderubbingar vore av påtagligt psykopatisk natur, hade tillgodosetts genom Lövstahemmets inrättande. Under den tid hemmet arbetat hade märkbara lättnader beretts särskilt skolhemmen genom nämnda möjlighet till avlastning. En väsentlig förutsättning för systemets effektivitet vore emellertid, att förflyttningarna hastigt komme till stånd. Den allt längre väntetid, som numera måste tillgripas, medförde väsentliga olägenheter bland annat ur disciplinär synpunkt. Att på ett vanligt skyddshem bereda psykopater en särbehandling vore nämligen på grund av övriga elevers reaktioner synnerligen vanskligt. Med hänsyn till berörda omständigheter och då efterfrågan på platser från barnavårdsnämndernas sida vore väsentligt större än vad som tidigare kunnat förutses, syntes det nödvändigt, att anstalten utbyggdes.

Mot skyddshemsstyrelsens förslag till utbyggnad har *socialstyrelsen* icke haft något att erinra. Beträffande skolhemsavdelningen framhåller styrelsen, att enligt den ursprungliga planen skolbyggnaden varit avsedd att inrymma tre skolsalar men att av kostnadsskäl endast två skolsalar kunnat inrättas, vilket redan med nuvarande elevantal vore för litet. Styrelsen betonar ock, att erfarenheterna från Lövstahemmet visade, att eleverna därstädes mången gång på grund av konstitutionella egenskaper vore i behov av att under längre eller kortare tid avskiljas från kamraterna och bliva föremål för noggrann övervakning. Den föreslagna slutna avdelningen vid arbetshemmet vore därför oundgängligen av behovet påkallad.

I ärendet hava vidare utlåtanden avgivits av byggnadsstyrelsen den 28 oktober 1941 och av 1940 års civila byggnadsutredning den 2 mars 1942.

Byggnadsstyrelsen har icke haft annat att erinra mot de föreslagna arbe-

tena, än att styrelsen funnit vaktrum, dagrum samt läs- och skrivrum i nybyggnaden för den slutna paviljongen vara väl stort tilltagna samt därför ansett, att denna byggnad skulle kunna minskas i längd.

Styrelsen har icke haft något att erinra mot att byggnadskostnaderna beräknas till 260,000 kronor. Styrelsen förutsätter emellertid, att fullständiga kostnadsberäkningar uppgöras, innan byggnadsarbetena igångsätts.

1940 års *civila byggnadsutredning* anmärker beträffande ritningarna till den slutna paviljongen, att i bottenvåningen vindfång, förrådsrum och läsrum kunde utgå, att i våningen 1 trappa upp tvättrummet borde utgå och vakttrummet anlitas även till förrådsrum samt att därför byggnadens längd syntes kunna minskas med cirka 3 meter. Byggnadsutredningen, som i övrigt icke framställt någon anmärkning mot byggnadsförslaget, har ansett kostnaderna för byggnadsarbetena kunna vid bifall till vad utredningen förordat beträffande den slutna paviljongen reduceras med omkring 12,000 kronor.

Av den lämnade redogörelsen torde framgå, att Lövstahemmet — som utgör landets enda anstalt för själsligt abnorma manliga skyddshemselever — för närvarande har alltför liten vårdkapacitet och att en utbyggnad av hemmet är i hög grad nödvändig. En sådan torde därför snarast möjligt böra komma till stånd.

Departements-
chefen.

Genom ett realiserande av det byggnadsförslag, som framlagts av skyddshemsstyrelsen och biträts av socialstyrelsen, skulle först och främst vinnas, att platsantalet utökades med 7 platser vid skolhemmet och med 20 platser vid arbetshemmet, vilket ungefär torde motsvara det nuvarande behovet. Förslaget innebär vidare, att möjligheterna till differentiering av det äldre vårdklientelet, vilka möjligheter hittills varit synnerligen ringa, skulle i avsevärd mån förbättras. Därjämte skulle tillgången till skolsalar för eleverna vid skolhemmet bli mera tillfredsställande än nu är fallet. Slutligen skulle behovet av bostäder för den personal, som i anledning av det utökade elevantalet måste anställas, tillgodoses, varjämte en lärarinna vid skolhemmet, som för närvarande är boende på allt för långt avstånd från arbetsplatsen, skulle erhålla mera lämpliga bostadsförhållanden. Då detta byggnadsprogram synes mig ändamålsenligt, får jag förorda, att detsamma bringas till utförande. Därvid böra emellertid beaktas de erinringar, som med avseende å den slutna paviljongen framförts av byggnadsstyrelsen och av 1940 års *civila byggnadsutredning*.

Kostnaderna för byggnadsarbetena torde kunna uppskattas till 250,000 kronor, vartill torde få läggas 20,000 kronor för anskaffande av erforderliga inventarier. Sammanlagt skulle alltså för ändamålet erfordras 270,000 kronor.

Jag utgår från att den personalökning, som blir en nödvändig följd av hemmets utvidgning, icke skall behöva genomföras förrän under budgetåret 1943/44. Vid sådant förhållande är det icke erforderligt att nu beräkna medel för avlöande av dylik personal.

Ljungaskog.

I skrivelse till socialstyrelsen den 2 mars 1942 har *styrelsen för Ljungaskogs yrkeshem* anfört.

Den 25 januari 1942 hade inträffat en eldsvåda vid yrkeshemmet Ljungaskog. Därvid hade nedbrunnit en mekanisk verkstad och en vagnbod. Vidare hade förstörts samtliga maskiner, verktyg och övriga inventarier i verkstaden ävensom vissa arbetsprodukter och materialier därstädes.

Vid tiden för branden hade tio elever undervisats i verkstaden. Dessas yrkesutbildning hade följaktligen blivit avbruten. Detta vore så mycket mer att beklaga som yrkeshemmet vore fullbelagt. Styrelsen för yrkeshemmet ansåge därför, att det vore synnerligen angeläget, att utbildningen snarast möjligt kunde återupptagas, enär det under nuvarande förhållande syntes omöjligt att för uppfostringsarbetets nöjaktiga bedrivande på annat sätt ordna utbildning i denna yrkesgren. Det torde därför vara oundgängligen nödvändigt att så snart sig göra låte återuppföra verkstadsbyggnaden. Ävenså vore det synnerligen angeläget, att jordbruket beredes möjlighet till ersättning för vagnslidret, varför denna byggnad likaså med det snaraste borde återuppföras.

Styrelsen hade låtit verkställa vissa kostnadsberäkningar samt genom arkitekt Birger Jonsons medverkan erhållit förslag till ritningar för ny verkstadsbyggnad. För kostnadsberäkningarna samt för förslag till ritningar för ny maskin- och vagnbod hade anlåtats byggmästare i orten. Ävenså hade styrelsen uppgjort förslag till anskaffande av inventarier till verkstaden. Enär den eldhärjade verkstadsbyggnaden, vilken uppförts år 1928, i vissa avseenden och med hänsyn till den yrkesutbildning, som nu borde bedrivas vid yrkeshemmet, kunde anses mindre ändamålsenlig, torde det vara nödvändigt, att en ny byggnad gjordes mera tidsenlig i likhet med vad som skett vid byggandet av motsvarande verkstäder vid övriga statens yrkeshem.

Skyddshemsstyrelsen beräknar att kostnaden för återuppbyggande av de genom branden förstörda byggnaderna samt ersättande av inventarierna och arbetsmaterialen skulle fördela sig sålunda:

Verkstadsbyggnad i enlighet med av arkitekt Birger Jonson uppgjort förslag	kronor 27,500
Vagn- och maskinbod 7 × 28 meter med cementgolv i halva byggnaden samt under tegeltak	» 9,500
Maskiner och övriga inventarier	» 42,000
För inköp av arbetsmaterial	» 1,000
	<hr/>
	Kronor 80,000

Styrelsen hemställer i anslutning till det anförda, att ett anslag å 80,000 kronor måtte ställas till styrelsens förfogande för återuppförande av de nedbrunna byggnaderna samt till inköp av inventarier och arbetsmaterial för verkstadens behov.

Socialstyrelsen har med skrivelse den 11 mars 1942 överlämnat yrkeshemsstyrelsens framställning. I socialstyrelsens skrivelse erinras om bestämmelsen i skyddshemsstadgan, att såväl teoretisk som praktisk utbildning bland annat i mekaniskt verkstadsarbete skall meddelas i yrkeshem. Nämda gren av yrkesundervisningen hade enligt socialstyrelsen visat sig vara av stor betydelse i

fostrings- och utbildningsarbetet vid hemmen. Med hänsyn till att flertalet skyddshemselever komme från städer och stadsliknande samhällen samt efter utskrivningen i allmänhet förr eller senare återvände till hemorten vore det av allra största vikt, att de i skyddshemmet erhållit en utbildning, som möjliggjorde en god återinpassning i samhället. Ljungaskogs yrkeshem hade för närvarande 56 elever, av vilka i allmänhet 12 erhöle undervisning i mekaniskt verkstadsarbete. Undervisningen handhades närmast av en fackutbildad yrkeslärare, som innehade ordinarie anställning. På grund av den vid yrkeshemmet inträffade eldsvådan kunde den praktiska undervisningen i mekaniskt verkstadsarbete för närvarande icke uppehållas, varför eleverna i detta ämne måst avbryta sin utbildning. Det vore därför, framhåller socialstyrelsen, av största vikt, att återuppförandet av den mekaniska verkstadsbyggnaden igångsattes snarast. Då yrkeshemmet på grund av att branden omfattade även vagnboden saknade lokaler för förvaring av jordbruksredskap, och dessa därför vore i fara att förstöras, torde enligt socialstyrelsens mening även vagnboden behöva återuppföras så snart ske kunde. Socialstyrelsen framhåller vidare, att uppgörandet av ritningar till ny verkstadsbyggnad skett i samråd med skyddshemsinspektören och att de i huvudsak motsvarade de verkstadsbyggnader, som funnes vid övriga statens yrkeshem. Prövningen av de byggnadstekniska och ekonomiska beräkningarna undandroge sig emellertid socialstyrelsens bedömande. Slutligen hemställde socialstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå innevarande års riksdag att ställa medel till yrkeshemsstyrelsens förfogande för återuppförande av verkstadsbyggnaden och vagnboden vid yrkeshemmet.

Byggnadsstyrelsen, som den 15 april 1942 avgivit yttrande i ärendet, har förklarat sig icke hava annat att erinra än att de till sammanlagt 37,000 kronor angivna byggnadskostnaderna syntes styrelsen knappt beräknade.

I likhet med socialstyrelsen finner jag det angeläget, att den nedbrunna verkstadsbyggnaden vid Ljungaskogs yrkeshem åter uppföres och att anskaffning sker av de maskiner, verktyg m. m., som äro erforderliga för den till nämnda byggnad knutna undervisningen.

Likaså finner jag det nödvändigt, att en ny vagnbod uppföres i stället för den, som förstördes vid eldsvådan.

De i ärendet föreliggande kostnadsberäkningarna sluta å ett belopp av 80,000 kronor, därav 37,000 kronor belöpa å byggnadsarbeten samt återstoden å inköp av maskiner, övriga inventarier och arbetsmaterial. Ehuru byggnadsstyrelsen ansett byggnadskostnaderna knappt tilltagna, finner jag mig ej böra göra någon ändring beträffande det beräknade kostnadsbeloppet. Jag utgår därvid från att, därest det skulle visa sig nödvändigt att överskrida det för byggnadsarbetena beräknade beloppet, denna åtgärd kan kompenseras genom en begränsning av inventarieanskaffningen.

Departements-
chefen

Anslagsberäkning och hemställan.

För bestridande av kostnaderna för de föreslagna arbetena m. m. vid Lövstahemmet och yrkeshemmet Ljungaskog synes för nästa budgetår böra under femte huvudtiteln anvisas ett reservationsanslag av (270,000 + 80,000) 350,000 kronor, vilket anslag — liksom tidigare anslag för likartade ändamål — torde böra uppföras under rubriken vissa byggnadsarbeten vid statens yrkeshem samt skol- och yrkeshem m. fl.

Under åberopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen.

att till *Vissa byggnadsarbeten vid statens yrkeshem samt skol- och yrkeshem m. fl.* för budgetåret 1942/43 under femte huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av ..... kronor 350,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Jan-Erik Stenius.